

โครงการสังเคราะห์ทิศทางการวิจัยเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรปลาในอ่าวไทย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการวิจัยนี้เกิดจากการตระหนักถึงปัญหามากมายที่ประเทศเราเผชิญอยู่ เกี่ยวกับทรัพยากรปลา ฝวน้ำที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็คือ ทรัพยากรปลาของไทย ซึ่งปัจจุบันพบปัญหาที่หลากหลาย นอกจากนี้ เมื่อคิดจะหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการวิจัย และทำการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในเบื้องต้น เราพบว่าข้อมูลความรู้ที่จำเป็นต้องใช้มีความกระจัดกระจายมาก บางเรื่องมีประเด็นการศึกษาวินิจฉัยไม่เพียงพอ ไม่มีทิศทาง และขาดระบบวิจัยที่วางแผนอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน อนึ่ง เนื่องจากการแก้ปัญหาในด้านการอนุรักษ์และการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรปลาในอ่าวไทย จำเป็นต้องคำนึงถึงการประสานความรู้ ที่เกิดจากรากฐานเครือข่ายสาขาวิชาการที่กว้างขวาง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงทั้งศาสตร์ทางชีววิทยาประชากร นิเวศวิทยา สมุทรศาสตร์สิ่งแวดล้อม จนกระทั่งถึงสหวิทยาการ ด้านการจัดการชุมชน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการด้านเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนงานด้านนโยบายและมาตรการของภาครัฐเพื่อการอนุรักษ์ ฯลฯ ความซับซ้อนที่มีเหล่านี้ ทำให้การเข้าถึงโจทย์วิจัยที่ชัดเจน และมีคุณค่าต่อการดำเนินการวิจัยเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

“โครงการสังเคราะห์ทิศทางการวิจัย เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรปลาในอ่าวไทย” มีเป้าหมายของการดำเนินการเพื่อให้ได้ทิศทางการวิจัยที่ชัดเจนและมีคุณค่าต่อการดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับการสืบค้น รวบรวม สำรวจ และประมวลข้อมูลเท่าที่มีให้มากที่สุด และอาศัยการไตร่ตรอง การคิดวิเคราะห์ ตลอดจนเวทีของการระดมสมอง การประสานความคิด เพื่อสังเคราะห์แผน และทิศทางการวิจัย รวมทั้งระบุโจทย์วิจัยที่ชัดเจนและก่อประสิทธิผล

ผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยข้อมูลความรู้เรื่อง 1) สถานการณ์การใช้ประโยชน์ และปัญหาของทรัพยากรปลาที่พบ ณ ปัจจุบัน 2) กลุ่ม/องค์ประกอบของปัญหาและผลการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่พบ 3) ผลการประมวลและวิเคราะห์ความรู้ทางวิชาการทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง 4) ผลการระดมความคิดเห็นเพื่อหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข และ 5) การวิเคราะห์โจทย์วิจัย/องค์ความรู้ที่ต้องใช้เพื่อการแก้ปัญหา ที่นำไปสู่การสังเคราะห์ทิศทางการวิจัยปลาในภาพรวมของประเทศ

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของกลุ่มปัญหา จะพบว่าปัญหาด้านปริมาณการใช้ประโยชน์จากการทำประมง ปัญหาด้านนโยบายและมาตรการของรัฐ ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย และปัญหาผลกระทบจากเครื่องมือประมง เป็นปัญหาที่สำคัญมีความสำคัญมาก ตามลำดับ สำหรับผลจากการวิเคราะห์งานทางวิชาการที่มีการดำเนินการในพื้นที่อ่าวไทย ที่ย้อนหลังไปตั้งแต่ปี 2500 ทั้งสิ้น 115 เรื่อง พบว่างานวิจัย ร้อยละ 89 จะเป็นเอกสารวิชาการในส่วนของการประมง ซึ่งร้อยละ 42 ของงานวิจัยที่ทั้งหมด เป็นการสำรวจในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2510 และความสำคัญของงานวิจัยด้านปลาทุได้ลดลงตามลำดับเวลา แต่กลับมามีความสำคัญเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ผลการศึกษาในภาพรวมทำให้พบว่าเราขาดข้อมูลการศึกษาที่เพียงพอ อาจไม่สามารถตอบรับกับสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และการใช้ประโยชน์ที่เกิดอย่างต่อเนื่องได้

จากการประมวลข้อมูลงานวิจัยที่ผ่านมา รวมทั้งการวิเคราะห์สภาพปัญหา ตลอดจนการพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหา พบว่าจำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ที่หลากหลายเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างครบวงจร ทั้งนี้ ควรกำหนดทิศทางการวิจัยด้านทรัพยากรปลาทุให้ครอบคลุม 3 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) งานวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาทุ ได้แก่ การทบทวนสายพันธุ์ปลาทุ การติดตามกลุ่มประชากรและวงจรชีวิต การศึกษารูปแบบของการจัดทำปะการังเทียมที่เหมาะสมสำหรับปลาผิวน้ำ และการพัฒนาเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงปลาทุครบวงจร
- 2) งานวิจัยและสังเคราะห์ ทิศทางการรับมือกับผลกระทบทางธรรมชาติ ระบบการตลาด และการจัดการธุรกิจการประมงปลาทุ ได้แก่ การวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมต่อระบบนิเวศแหล่งปลาทุ งานวิจัยด้านแหล่งทำการประมงปลาทุ งานวิจัยด้านฤดูและแหล่งวางไข่ การวิเคราะห์ระบบการตลาดปลาทุของประเทศไทย การศึกษาวิจัยพฤติกรรมการบริโภคปลาทุ และการหาแนวทางในการพัฒนาหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาทุที่เหมาะสม
- 3) งานวิจัยและพัฒนาด้านนโยบาย/มาตรการในการบริหารจัดการทรัพยากรปลาทุ ได้แก่ งานสังเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงของไทย การสังเคราะห์รูปแบบการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางทะเลที่เหมาะสม การศึกษาแนวทางการกำหนดปริมาณการจับสัตว์น้ำ (โควต้า) ที่เหมาะสมกับการประมงไทย และงานพัฒนาเทคนิควิธีการในการสร้างจิตสำนึกของผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย

อนึ่ง ผลจากการศึกษาวิจัยในภาพรวม คือ การได้ “**ทิศทางการวิจัย**” ที่มีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรปลาทุในอ่าวไทย ซึ่งทั้งนี้ ทุกด้านของกรอบ/โครงการวิจัยที่เสนอข้างต้นควรดำเนินการอย่างเชื่อมโยงและต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกัน จึงจะนำไปสู่การแก้ปัญหาทรัพยากรปลาทุของประเทศเราได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมในที่สุด

Synthesis of Research Plans on Conservation and Development of Indo-Pacific Chub Mackerel Resource of the Gulf of Thailand

Executive Summary

This research was initiated due to problems on deterioration of Indo-Pacific Chub Mackerel Resource of the Gulf of Thailand. With many causes and the complex relations to various stakeholders, the STRART for RESEARH by scientists was confused and had no clear direction and/or effective application approach. The situation of basic information, moreover, was not clarified, and hence the problems for further research such as “*What to do ?*” cannot be easily realized. The situation of Indo-Pacific Chub Mackerel resource of the Gulf of Thailand was also related with multidisciplinary knowhow, e.g. fishery biology, population dynamic, ecology, geo-hydrology, community-based utilization, government-based regulation etc. Thus, how to identify the integrated RESEARCH PLAN should be the first step to be considered.

The research on “*Synthesis of Research Plans on Conservation and Development of Indo-Pacific Chub Mackerel Resource of the Gulf of Thailand*”, therefore, was carried out based on the objective to identify promise RESEARCH PROBLEMS and synthesize necessary RESARCH PLAN for effective management for sustainability of the Indo-Pacific Chub Mackerel Resource of the Gulf of Thailand. This research was held by gathering the whole information, surveys, interviews, and brain-storming discussions so as to synthesize appropriate research plan that is acceptable, applicable, and effective.

The results obtained can be categorized into 5 issues; 1) Utilization situation and recent resource problems, 2) List of important problems with details and the priority analysis, 3) Analysis of former research status and potentials, 4) Analysis of causes of problems and resolution approach, and 5) Proposal of research plans for the whole resource management system.

Analysis on the problems occurred, the serious problems were identified to be “Over-utilization”, “Governmental policy and regulations”, “Law enforcement”, and “Impact of other fishing gears”, respectively. In addition, 115 former papers research held in the Gulf of Thailand was recorded, in which 89% was carried out by the Department of Fisheries, Thailand. Within that number, 42% was rather old (before 1967). The research trend was decreased by time but slightly found more from the recent year (2007). Such situation of research may, thus, out of date that could not effective explain the response of resource to the changes of both natural and anthropogenic impacts.

The overall views of knowhow of this research provide information on establishment of REASEACH PLAN in 3 aspects;

- 1) Research platform and technology development for resource conservation purposes, i.e. researches on resource genetic and bio-history mitigation, pelagic fish apartment construction technology, and integrated aquaculture system.
- 2) Research platform and technology development for natural and socio-economic effective responses, i.e. researches on environmental impact assessment, commercial and marketing management, fishing grounds and spawning grounds clarification, marketing and consumer behavior, and value-added product development.
- 3) Research platform and development on management policy and related regulations, i.e. researches and synthesis on effective fishery policy of Thailand, research on utilization management through QOUTA fishing system, and effective approach for law enforcement and conservative attitude development.

The OUTPUTS of this research should be further considered and could motivate various stakeholders to realize and carry out in each applicable way. Unless holistic and integrated applications, further effective OUTCOMES on resource conservative development may not be enhanced.